

TRĂILĂ CERNESCU, *Societate și arhitectură. O perspectivă sociologică*, București, Editura Tritonic, 2004, 186 p.

Lucrarea de față, *in memoriam*, reprezintă o culegere de texte, publicate sau nu, concepute, în marea lor majoritate, de către autor. În volum apar și o serie de studii și materiale destinate prezentării în întruniri științifice, scrise împreună cu colegi de la CURS, IPCT și Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” din București.

Trăilă Cernescu este doctor în sociologie și cercetător științific, cu preocupări în domeniile sociologiei urbane și rurale, sociologiei administrației și serviciilor.

Subiectele alese au menirea, pe de o parte, de a înfățișa într-o manieră coerentă paleta înclinațiilor științifice ale autorului și, pe de altă parte, în cadrul domeniului de interes, de a arăta, din perspectivă sociologică, influența cadrului construit asupra acțiunilor, percepțiilor, aspirațiilor populației orașelor și satelor din România.

Organizarea spațială a localității, din perspectiva mediului construit, trebuie realizată după norme științifice și criterii sociale bine consolidate, care legitimează colaborarea dintre discipline cum ar fi: arhitectura, sociologia, psihologia, ingineria.

Este surprinsă „interacțiunea” dintre habitat (locuință, construcție publică, spațiu construit) și individ descris în termeni de comportament, aspirații, apartenența la o anumită categorie socială.

Lucrarea este structurată în patru capitole, ce fac referire la următoarele teme: *Capitolul I* – Aspecte generale referitoare la relația spațiu social – spațiu construit; *Capitolul II* – Arhitectura și comunitățile rural-urbane; *Capitolul III* – Aspirații în domeniul locuirii și *Capitolul IV* – Opinii despre semnificația socială a arhitecturii.

Textele reunite *in prima parte* a culegerii prezintă o serie de considerații cu privire la scopul pragmatic major pe care îl are arhitectura și cadrul construit în viața socială, acela de a exprima modul de viață al oamenilor, de a asigura adăposturi pentru activitățile complexe ale oamenilor (p. 12).

De asemenea, autorul face o trecere în revistă a funcțiilor locuinței, cu accent pe implicațiile socioculturale ale locuirii. Se apreciază că mutațiile calitative la nivelul locuirii, prin amplificarea funcției culturale a locuinței, vor determina schimbări asupra modului de locuire în plan economic (modificări în configurația nivelului de trai al populației), social și familial (timp liber mai mult petrecut în locuință, pentru anumite categorii sociale și de vârstă, creșterea coeziunii familiei, restrângerea sferei relațiilor sociale, în general și de vecinătate, în special ș.a.m.d.) (p. 23).

În aceeași manieră de introducere a unor noi teme de interes se înscrie și analiza problematicii construcțiilor publice, din perspectiva vieții sociale. Autorul este interesat de semnificația socială a construcțiilor publice, de finanțarea construcțiilor publice în România, de relația dintre nivelul de dezvoltare al țării și construcțiile publice, de modul de raportare al populației la construcțiile publice etc. (p. 27–31).

Primul capitol mai reunește și o serie de texte care vizează preocupările autorului cu privire la locuințele cu destinație socială (pentru vârstnici, tineri, alte categorii defavorizate). Din această perspectivă, întâlnim aici o documentare cu privire la domeniul locuinței sociale în România, preocupările pentru asigurarea de locuințe sociale apărând odată cu criza locuințelor din perioada interbelică (p. 37–49).

În *partea a doua* a lucrării sunt aduse în prim plan o serie de teme clasice în sociologia urbană, precum *dezvoltare urbană, renovare urbană, renaștere urbană, dezvoltare suburbană*, tratate în relație strânsă cu fenomenul aglomerației urbane. Astfel, autorul pledează pentru studierea caracteristicilor și consecințelor sociale ale aglomerației urbane, pentru cunoașterea rolului controlului social și anonimatului, în condiții de aglomerație urbană, pentru cercetarea costului social,

în general și costului administrației, în special, în cadrul aglomerației urbane etc. (p. 60). Este descrisă „necesitatea organizării științifice a spațiului (spațiu planificat, proiectat), după criterii ce țin seama de buna funcționalitate a instituțiilor, întreprinderilor, cartierelor de locuit, a teritoriului și a vieții sociale în ansamblul său” (p. 61).

De asemenea, Trăilă Cernescu abordează interesant conceptul de periferie, dintr-o perspectivă mai largă, atât urbanistic (referire clară la axa centru-periferie) cât și ca spațiu depozitar al unor probleme sociale, definit prin acestea și, în consecință, fără constrângerea localizării spațiale. Sunt descriși factorii care influențează alegerea cartierelor de locuit de către populație: a) statutul familial (căsătorit/necăsătorit, mărirea familiei pentru cei căsătoriți), b) poziția socială dată de venit și prestigiul social și c) rasa și etnia. Aceste considerente explică cum „presiunea asupra unei anumite zone, fie la marginea orașului, fie din centrul său, este exercitată de către segmente de populație cu caracteristici bine precizate și cu un statut social specific” (p. 66).

Preocuparea autorului pentru fenomenul locuirii în mediul rural este ilustrată de prezentarea rezultatelor câtorva cercetări, în maniera celor făcute de Școala Sociologică de la București a lui Dimitrie Gusti, realizate de Centrul de Sociologie Urbană și Regională. Un exemplu ar fi studiul din 1998 în comuna Dioști unde în urma unui incendiu devastator, în urmă cu 60 de ani, s-a pus problema refacerii localității pe baze științifice (p. 75–96).

Un alt studiu, semnat Trăilă Cernescu, face referire la consecințele introducerii locuinței colective la sat și efectele acesteia asupra modului de viață al indivizilor. Este subliniat cum mutarea populației la bloc viza ajungerea la un control total și sever al acesteia, sub aspectul procurării alimentelor, accesului la apă, căldură, lumină, precum și sub aspectul relațiilor interumane. Materialul are la bază o serie de studii sociologice asupra satului și locuinței rurale din România, realizate în perioada 1987–1989. Mai reprezentativă este cercetarea făcută în 1987, în cinci localități rurale din jurul Bucureștiului (Bragadiru, Cornetu, Ghermănești, Snagov și Moara Vlăsiei). Concluziile studiului afirmă că locuințele colective din satele din jurul Bucureștiului au reprezentat un experiment social cu implicații asupra morfologiei fizice, economice și umane, în mediul rural, implicații ce vor fi resimțite pe parcursul a mai multor generații (p. 97–107).

În *partea a treia* a volumului sunt reunite o serie de texte ce aduc în centrul atenției aspirațiile populației în domeniul locuirii, un alt subiect de interes al autorului. „Datorită funcțiilor și utilităților pe care le îndeplinește, precum și pronunțatului său caracter social și politic” (p. 114) locuința devine un aspect prioritar în studiul aspirațiilor colectivităților umane. Principalul aspect calitativ descris, scos în evidență și în urma anchetelor sociologice, este nevoia de flexibilizare a spațiului interior al locuinței, determinată de mărirea familiei, internalizarea/externalizarea anumitor activități casnice și gospodărești, creșterea procentului de persoane care intenționează să desfășoare activități profesionale în locuință ș.a.m.d. (p. 119).

Interesante sunt și considerațiile cu privire la aspirațiile tineretului cu privire la locuință și mobilarea acesteia, datele fiind culese în anchete sociologice de teren realizate între anii 1973–1983 (p. 124–140). Trebuie precizat că, în pofida trecerii timpului, informațiile rămân însemnate ca informație înmagazinată și ca reper pentru studiile ulterioare.

Ultima parte a lucrării ilustrează, prin câteva studii, semnificația socială a arhitecturii unei localități cu exemplificare directă asupra orașului București. Preocupat de problematica centrelor orașelor, autorul face apel la o serie de cercetări realizate de Laboratorul de Sociologie Urbană al CPMB, referitoare la renovarea urbană. Zona centrală a Bucureștiului este prezentată ca un spațiu în care coexistă o multitudine de funcții, începând de la cele specifice pentru centrele de capitală până la cele specifice oricărui cartier de rezidență.

Studiul arată că, în mod deosebit în deceniile 5, 6 și 7, și apoi în primii ani ai deceniului 8 ai secolului 20, în structura populației rezidente în zona centrală s-au produs modificări importante: a crescut ponderea categoriilor sociale direct productive, în primul rând a muncitorilor; zona centrală a preluat o mare parte a sporului migrator (incidență crescută a fenomenului co-locuirii, în contextul faptului că în zona centrală s-a construit puțin), pe seama căruia a crescut întregul oraș (p. 152).

În concluzie, analizându-se influența proceselor sociale asupra funcției rezidențiale a zonei centrale a Bucureștiului, se apreciază că condițiile de locuire ale populației rezidente aici pot fi

îmbunătățite doar dacă va avea loc o descongestionare a acestei părți a orașului de funcțiile nespecifice.

Prin culegerea prezentată, Trăilă Cernescu a încercat și reușit, în același timp, să readucă în viața științifică preocupările pentru cadrul construit, ale unor sociologi înaintași, precum și să scoată în evidență colaborarea necesară dintre sociolog și arhitect.

Dana Cornelia Nișulescu

IGOR MUNTEANU ȘI VICTOR POPA (coord.) *Developing new rules in the Old Environment – Local governments in Eastern Europe, in the Caucasus and Central Asia – Local Government and Public Service Reform Initiative, Open Society Institute, Budapest, Hungary, February, 2001*

Local Government and Public Service Reform Initiative, unul dintre programele Open Society Institute, este o organizație internațională menită să sprijine o bună guvernare în țările Europei Centrale și de Est, precum și în cele din Federația Statelor Independente. „LGI încearcă să-și îndeplinească misiunea prin inițierea de cercetări și sprijin pentru acțiuni operaționale și de dezvoltare, în domeniul descentralizării, elaborării de politici publice și reforma administrației publice”.

LGI lucrează în colaborare cu alte organizații internaționale (Consiliul European, Departamentul pentru Dezvoltare Internațională, NDP, Banca Mondială) și co-finanțează proiecte regionale, menite să sprijine reformele la nivel local.

În acest context se înscrie și volumul pe care îl vom prezenta în cele ce urmează. Acesta este al treilea și, totodată, volumul final al seriei de publicații a LGI, cu privire la reformele administrației locale în Europa Centrală și de Est și în Federația Statelor Independente.

Acest al treilea volum descrie situația existentă în zece țări ale fostei Uniuni Sovietice, în ceea ce privește reforma administrației publice și descentralizarea: Belarus, Ucraina, Rusia, Armenia, Azerbaijan, Georgia, Kazahstan, Kirghistan, Tajikistan, Uzbekistan. Volumul s-a realizat pe baza rapoartelor de țară, care cuprind date statistice, prezintă cadrul legislativ cu privire la administrația publică și realizează o imagine de ansamblu asupra funcțiilor administrației locale, a finanțărilor locale, precum și a relației dintre guvernarea locală și alte instituții ale administrației locale.

Părerile editorilor acestui volum este că, spre deosebire de țările Europei Centrale și de Est analizate în primele două volume, procesul de descentralizare din cele zece state prezentate în această lucrare este, aproape fără excepție, la un nivel inițial procesului. Astfel, guvernările naționale din aceste state rămân încă ezitante în ceea ce privește împărțirea puterii politice și financiare cu autoritățile de la nivel local sau regional, cu referire la furnizarea și finanțarea serviciilor publice. Principali factori identificați ca fiind răspunzători de aceste ezitări ar putea fi: lipsa de experiență legată de democrație, la nivel sub-național, moștenirea fostului sistem sovietic de administrație, care era unul extrem de centralizat, teama de separatism, dispute etnice, lipsa capacității administrative.

Cartea este structurată în 11 capitole, primul capitol fiind unul introductiv. Acesta stabilește cadrul comun de analiză și face o scurtă trecere în revistă a problemelor abordate și a perspectivelor de analiză.

Așa cum afirmă autorii, scopul acestui volum este de a furniza o imagine detaliată a situației administrațiilor locale și regionale, în țările fostei URSS, în contextul descentralizării care a început în 1991, moment în care fiecare din aceste țări a început procesul de constituire națională.